

การส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูโดยใช้
การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทาง
ประวัติศาสตร์: กรณีศึกษานิสิตครูสาขาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Promoting Historical Thinking Skills of Pre-Service
Teachers Through Project and Community Based
Learning with Historical Method: A Case Study of
Pre-Service Teachers of Social Studies
at Srinakharinwirot University

ศุภณัฐ พานา¹
Supanut Pana

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ก่อนและหลังการทดลอง ตลอดจนความพึงพอใจของนิสิตที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการดังกล่าว ซึ่งเป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มีระยะเวลาเก็บข้อมูล 15 สัปดาห์ กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การออกแบบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ และระยะที่ 2 การทดลองใช้การเรียนการสอนดังกล่าว กลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตครูสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นอาสาสมัครเข้ารับการทดลองจำนวน 34 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) นิสิตครูที่เรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ (2) นิสิตครูมีความพึงพอใจในการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน การเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน วิธีการทางประวัติศาสตร์
ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

¹อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
Lecturer, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.
Corresponding author e-mail: supanut@gs.swu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 19 November 2020, Revised 3 December 2021, Accepted 17 February 2023

Abstract

This research aims to compare historical thinking skills of pre-service teachers of social studies at Srinakharinwirot University before and after project-based learning and community-based learning in conjunction with historical methods. Further, this research studies the satisfaction of pre-service teachers towards project and community-based learning with historical methods. This is a single group study, testing before and after the experiment. There is a retention period of 15 weeks. The research procedure was divided into 2 phases, phase one was to design a history instruction based on project and community-based learning with historical methods and phase two was to experiment the designed instructional process. The target group composed of 34 social studies pre-service teachers at Srinakharinwirot University. The result shows that: 1) Pre-service teachers who learned by project and community-based learning with historical methods have higher historical thinking skills before studying and 2) Pre-service teachers are satisfied with project and community-based learning in conjunction with historical methods.

Keywords: *Project based learning, Community based learning, Historical method, Historical thinking skills*

บทนำ

เป้าหมายหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาบุคลากรของประเทศ คือ การพัฒนาให้บุคลากรมีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและมีความสามารถ เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีสำนึกรักบ้านเกิดหรือผูกพันกับท้องถิ่น (คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560) ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและชุมชนท้องถิ่น มีการจัดการศึกษาที่ให้สังคมและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและเป็นแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งร่วมกันสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่ไม่ละเลยวิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ดังนั้นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิหลังของท้องถิ่นหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง ทราบถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ วิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรมไทย อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะการคิดและองค์ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องได้อย่างยั่งยืน และปลูกจิตสำนึกรักชุมชนของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อีกทางหนึ่ง

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้จากชุมชน เพราะจะส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชนโดยตรง สอดคล้องกับ ไพฑูรย์สินลาร์ตัน (2557) ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการสอนควรจัดให้ผู้เรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ได้ลงมือเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด หลักการสอนจึงต้องให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายเอง หาความรู้เอง รู้จักเลือกข้อมูล สร้างความรู้ขึ้นได้ รู้จักคัดกรอง ตกผลึกในความรู้ ซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนจะต้องนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง ส่วนผู้สอนทำหน้าที่ในการนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

มาผสมผสานกับวิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการพิจารณาและประเมินความน่าเชื่อถือ ตลอดจนการฝึกพิจารณาบริบททางประวัติศาสตร์และประเมินเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ด้วยใจเป็นกลางซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) คือ กระบวนการสร้างคำอธิบายตีความหรือวิพากษ์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตามความเข้าใจของตนเอง จากการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และนำหลักฐานนั้นมาสนับสนุนความคิดของตน (ศุภณัฐ พานา. 2560) อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์หรือความเป็นมา แต่ไม่ได้มุ่งพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ การสอนจึงเป็นเพียงการให้ผู้เรียนได้รู้ ดังรายงานของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2558) ที่ได้สรุปผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ว่าการสอนของครูยังเน้นข้อมูลและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากกว่าการฝึกทักษะกระบวนการและการฝึกให้ผู้เรียนคิด ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนและไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมโดยใช้โครงงานเป็นฐานและชุมชนเป็นฐาน เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่สนใจ ร่วมกันสำรวจ สังเกตและกำหนดเรื่องที่สนใจร่วมกันวางแผนและศึกษาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น และร่วมกันลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ตลอดจนนำเสนอต่อสาธารณชน จากนั้นจึงนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมารวมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด โดยผู้สอนทำหน้าที่กระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด (ทิศนา เขมมณี. 2552) และเมื่อนำมาศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้สอนจึงควรนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่เป็นกระบวนการศึกษาและตรวจสอบพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่นำมาสู่การสรุปข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้อย่างน่าเชื่อถือมาประกอบการจัดทำโครงการลักษณะนี้ เพื่อให้โครงการมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ด้วยกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์เดิมร่วมกับการศึกษาและจัดทำโครงการที่สนใจมาสร้างสรรค์ผลงานของตนได้อย่างมีระบบ ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความสามารถในการนำเสนอผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนฝึกวิเคราะห์และประเมินผลงานของตนเอง พร้อมทั้งสามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและแก้ไขผลงานต่อไป อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวยังขาดการเชื่อมต่อระหว่างโครงงานกับชุมชน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานจึงเข้ามาช่วยเชื่อมต่อช่องว่างดังกล่าว

การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning) เป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่ตนต้องการจากชุมชนโดยบูรณาการการบริการชุมชนกับการเรียนรู้ในห้องเรียน การเรียนการสอนลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะของตนเองและความรู้สึกรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่พลเมือง รวมทั้งทักษะทางวิชาการ (Owens & Wang. 1996; Ibrahim & Reid. 2010) ซึ่งเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่อธิบายกระบวนการเรียนรู้ของการมีส่วนร่วม และทำงานร่วมกัน ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของมโนทัศน์การเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม และมุ่งเน้นบทบาทของสมาชิกกลุ่ม

หรือการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล (Fischer, Rohde, & Wulf. 2007) การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานนั้นเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้เสริมสร้างทักษะการทำงานตามสภาพแวดล้อมจริง (Beakley, Yoder & West. 2003) และมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในด้านอื่น ๆ เช่น มีผลบวกต่อการพัฒนาการรับรู้ในความสามารถของตนเอง การเจริญเติบโตทางด้านจิตวิญญาณ พัฒนาทางด้านคุณธรรม พัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเป็นผู้นำและมีผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น (University of Pretoria. 2007) นอกจากนี้จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และคณะ (2556) ยังเสนอแนะว่า การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน เป็นการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนในบริบทที่แตกต่างกันและประโยชน์ต่อการเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ดังนั้นการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์จึงมีแนวโน้มที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา เรื่อง การส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูโดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์กรณีศึกษานิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อศึกษาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครู และเพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครู ก่อนและหลังจัดกิจกรรม โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

สมมุติฐานของการวิจัย

1. นิสิตครูที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐาน มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นิสิตครูมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นิสิตครู สาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 1.2. การเลือกกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยเปิดรับนิสิตครูอาสาสมัครที่อยู่ในสังกัดสาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 34 คน เนื่องจากการจัดกิจกรรมนี้ต้องใช้เวลานานออกตารางเรียน และมีการลงพื้นที่ชุมชน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

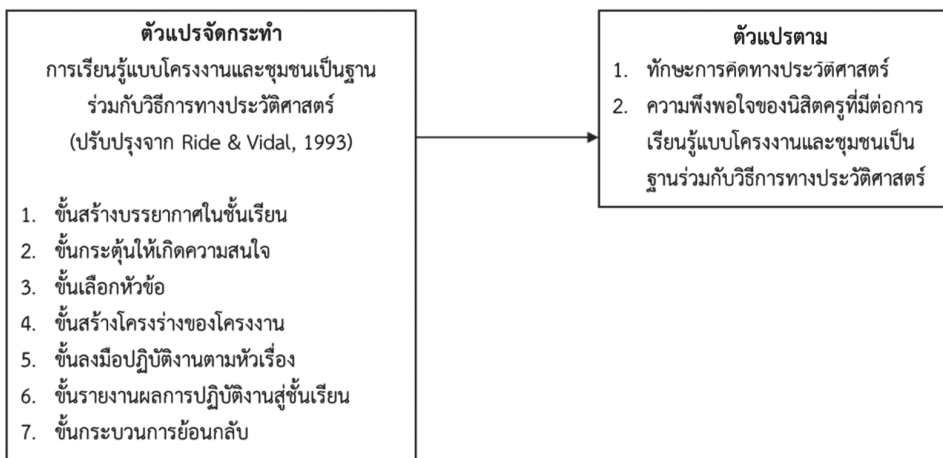
2.1 ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และความพึงพอใจของนิสิตครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ 1 มกราคม 2562 – 31 ธันวาคม 2562

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

ภาพที่ 1 กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Design) โดยการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. การกำหนดกระบวนการเรียนการสอนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

1.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

1.2 ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

1.3 ประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

1.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานและวิธีการทางประวัติศาสตร์ ให้มีความชัดเจน รัดกุม และครอบคลุมงานวิจัย

1.3.2 กำหนดกระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน และวิธีการทางประวัติศาสตร์ มาสังเคราะห์เป็นกระบวนการเรียนรู้

1.4 ตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงการเรียนการสอน

2. การเก็บข้อมูล

2.1 ระบุรูปแบบการทดลอง ผู้วิจัยเลือกการวิจัยเชิงทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Design)

2.2 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นิสิตครู สังกัดสาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้มาจากการเปิดรับนิสิตอาสาสมัครสาขาสังคมศึกษา ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 34 คน เนื่องจากการจัดกิจกรรมนี้ต้องใช้เวลานอกตารางเรียน และมีการลงพื้นที่ชุมชน โดยเป็นการลงพื้นที่ชุมชนเป็นกลุ่ม ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนในการจัดทำโครงการคือ เป็นชุมชนที่มีทุนทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ ปลอดภัยและนิสิตสามารถเดินทางได้สะดวก ซึ่งนิสิตจะเป็นผู้คัดเลือกชุมชนและติดต่อชุมชนด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์ผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษาและร่วมพิจารณาในการคัดเลือกชุมชน

2.3 สร้างแผนการเรียนรู้ตามขั้นตอนของการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

2.4 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

2.4.1 แบบประเมินทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ มีการให้คะแนนตามเกณฑ์ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดสมมติฐาน 2) การวิเคราะห์ลักษณะของหลักฐาน 3) การวิเคราะห์บริบททางประวัติศาสตร์ 4) การสร้างคำอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และ 5) การสรุปผลของเหตุการณ์หรือแนวคิดที่มีต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อสังคมในปัจจุบัน

2.4.2 แบบประเมินความพึงพอใจจากการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยประเมินองค์ประกอบย่อยอยู่ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านรูปแบบของกิจกรรมโครงการ 2) ด้านกระบวนการทำโครงการ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการทำโครงการ 4) ด้านความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2.5 ดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูล

2.5.1 การดำเนินการก่อนดำเนินการ ผู้วิจัยชี้แจงจุดประสงค์ ประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยกำหนดสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ร่วมกันและกำหนดบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐาน ชี้แจงแนวทางการเขียนโครงการ การวางแผนการทำงาน เช่น การศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงาน เป็นต้น เพื่อให้นิสิตได้นำมาใช้ในการจัดทำโครงการ จากนั้นทดสอบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนการจัดกิจกรรม

2.5.2 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้สอนโดยดำเนินการจัดกิจกรรมโดยใช้ต่อการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ ตามขั้นตอนที่กำหนด

2.5.3 การดำเนินการหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ประเมินทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หลังการทำกิจกรรม และประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติและแปลผลข้อมูล

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบทดสอบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และแบบประเมินความพึงพอใจ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ประยุกต์ขึ้นด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent และคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มทดลอง

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครู ระหว่างก่อนและหลังจัดกิจกรรม โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

ตารางที่ 1: ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	S.D.	t
ก่อน	34	12.63	3.99	6.49*
หลัง	34	18.00	4.11	

*p< .05

จาก t - test dependent ในตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ความพึงพอใจของนิสิตครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

จากค่าเฉลี่ยเลขคณิตเกี่ยวกับความพึงพอใจในตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

หัวข้อในการประเมิน	\bar{X}	S.D.
1. รูปแบบของกิจกรรมโครงงาน		
1.1 กิจกรรมโครงงานมีความน่าสนใจ	4.50	0.89
1.2 สถานที่ในการจัดกิจกรรมโครงงานมีความเหมาะสม	4.11	0.78
1.3 ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมโครงงานมีความเหมาะสม	4.16	0.98
1.4 ระยะเวลาในการประเมินและการนำเสนอโครงงานมีความเหมาะสม	4.67	1.10
1.5 องค์กรประกอบของรูปเล่มรายงานโครงงานสื่อสารได้เข้าใจชัดเจน	4.25	1.18
2. กระบวนการทำโครงงาน		
2.1 นิสิตครูมีการวางแผนการทำโครงงานอย่างเป็นระบบ	4.15	0.89
2.2 นิสิตครูร่วมมือกันทำงานและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ	4.82	0.99
2.3 นิสิตครูมีการสำรวจความสนใจและความจำเป็นของชุมชนในการทำโครงงาน	4.77	0.77
2.4 นิสิตครูมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ในการนำเสนอโครงงาน	4.90	0.89
2.5 นิสิตครูมีการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์	4.94	0.99
3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำโครงงาน		
3.1 นิสิตครูพึงพอใจในความรู้ที่ได้รับจากการทำโครงงาน	4.41	0.75
3.2 นิสิตครูมีความภาคภูมิใจในงานของตน	4.82	0.88
3.3 นิสิตครูตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	4.11	0.89
3.4 นิสิตครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คนในชุมชน	4.32	0.85
3.5 นิสิตครูได้เรียนรู้กระบวนการทำโครงงาน	4.90	0.78
4. ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน		
4.1 นิสิตครูได้รับความรู้เกี่ยวกับศิลปะในชุมชน	4.25	0.95
4.2 นิสิตครูได้รับความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาในชุมชน	4.21	1.09
4.3 นิสิตครูได้รับความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน	4.33	0.75
4.4 นิสิตครูได้รับความรู้จากแหล่งข้อมูลในชุมชน	4.16	0.85
4.5 นิสิตครูสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการทำโครงงานไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน	4.77	1.13

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครู ระหว่างก่อนและหลังจัดกิจกรรม โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

ผลของการใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mergendollar et al. (2006) Lowenthal (2006) และ Fischer, Rohde & Wulf (2007) ที่พบว่า การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการวางแผนงานการทำงาน การประเมินข้อมูล และกระบวนการวิเคราะห์

ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำโครงการ และการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงาน จึงส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากแนวคิดของการเรียนรู้แบบโครงการ และชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ดังที่ The College Board (2012) ระบุว่า การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหรือมุมมองทางประวัติศาสตร์และฝึกประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานและมุมมองทางประวัติศาสตร์สามารถส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังพบว่าการศึกษาที่ผู้เรียนได้ออกภาคสนามไปเก็บข้อมูลจากชุมชนทำให้ผู้เรียนรู้สึกประทับใจและผูกพันกับชุมชนที่ตนเข้าไปศึกษา มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ดังที่งานวิจัยของ ชวนพิศ สิริพันธ์นะ (2557) และมณฑล จันทร์แจ่มใส (2558) พบว่า การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน ตลอดจนการบูรณาการความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ซึ่งทักษะดังกล่าวเมื่อนำมาผสมผสานกับวิธีการทางประวัติศาสตร์จะเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์อีกทางหนึ่ง ดังที่ Colby (2007) ได้ทำการวิจัยและพบว่า การอภิปรายแบบกลุ่มเล็กและใหญ่ การนำเสนอ ปากเปล่า อภิปรายเกี่ยวกับเอกสารชิ้นต้น การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบรรยายและการเขียนงานทางประวัติศาสตร์ การสร้างงานเขียนทางประวัติศาสตร์โดยนำแต่ละมุมมองมาร้อยเรียงเข้าด้วยกัน สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของรูปแบบที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

2. ความพึงพอใจของนิสิตครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

ผลของการใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ในทุกองค์ประกอบ คือ รูปแบบของกิจกรรมโครงการ กระบวนการทำโครงการ ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำโครงการ และความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน เนื่องมาจากการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้เห็นสติได้พูดคุยกับชุมชนที่ตนสนใจที่จะเรียนรู้ ดังนั้นนิสิตจึงมีความมานะอดทนอดสาหัสถึงแม้จะพบอุปสรรคในการเรียนรู้ก็ตาม จึงส่งผลให้นิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยกระบวนการดังกล่าว ดังที่งานวิจัยของ ชวนพิศ สิริพันธ์นะ (2557) พบว่า ผู้เรียนที่เรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริงจากการลงภาคสนาม อีกทั้งยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ตลอดจนสะท้อนสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง เช่นเดียวกับที่ Ferretti, MacArthur, & Okolo (2001) ค้นพบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองจากการศึกษาในพื้นที่จริงทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการสืบค้นทางประวัติศาสตร์และการเรียนรู้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ในการลงชุมชนเพื่อเก็บข้อมูล ผู้สอนควรร่วมกันวางแผนและกระตุ้นให้นิสิตดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เนื่องจากนิสิตยังขาดประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้สอนจำเป็นต้องแนะนำกระบวนการที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูล เช่น การวางแผนในการเก็บข้อมูลเป็น Time-line ในแต่ละวันที่ลงไปเก็บข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การจัดกลุ่มประเด็นคำถามก่อนลงไปสัมภาษณ์ในชุมชน เพื่อให้คำถามไม่ซ้ำซ้อน และการใช้ภาษาเชิงบวกเพื่อจูงใจให้คนในชุมชนให้สัมภาษณ์หรือให้ข้อมูลแก่นิสิต เป็นต้น ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวจะเอื้อให้นิสิตสามารถเก็บข้อมูลมาสร้างคำอธิบายที่น่าเชื่อถือได้อย่างครบถ้วน

2. การนำเสนอข้อมูล ผู้สอนควรกระตุ้นให้นิสิตแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงาน เช่น ให้นิสิตนำเสนอสาเหตุพร้อมทั้งวิธีการดำเนินแก้ไขเมื่อเผชิญปัญหาเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้มอบทุนสนับสนุนงานวิจัยจาก ทุนรายได้ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2562

เอกสารอ้างอิง

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, วิรุฒ ตั้งเจริญ, พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ, และ วิชัย วงษ์ใหญ่. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*. 14(2): 35-48.

ชวนพิศ สิริพันธนะ. (2557). การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คหนิพนธ์วิทยาระดับอุดมศึกษา. *วิทยานิพนธ์* ปร.ด. (หลักสูตรและการสอน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทศนา แชมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ศุภณัฐ พานา. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามแนวคิดกระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับแนวคิด Magic If เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์* ปร.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). *แนวการสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์ไทยหลากหลายวิธีเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Beakley, B. A., Yoder, S. L. & West, L. L. (2003). *Community-based instruction: A Guidebook for Teachers*. Arlington: Council for Exceptional Children.

- Colby, S. R. (2007). **Students as Historians: The Historical Narrative Inquiry Model's Impact on Historical Thinking and Historical Empathy**. Ph.D. Thesis (Curriculum and Instruction). Dallas–Fort Worth–Arlington: University of North Texas.
- Ferretti, R. P.; MacArthur, C. D.; & Okolo, C. M. (2001). Teaching for Historical Understanding in Inclusive Classrooms. **Learning Disability Quarterly**, 24(1): 59-71.
- Fischer, G., Rohde, M. & Wulf, V. (2007). Community-based Learning: The Core Competency of Residential, Research-based Universities. **International Journal for Computer-Supported Collaborative Learning**, 2(1): 9-40.
- Ibrahim,F. & Reid, V. (2010). Integrated Use of Information Technology and People Involvement for Knowledge Management. **The International Journal of Technology, Knowledge and Society**, 6(2): 163-180.
- Lowenthal, Jeffrey N. (2006). **Project Based Learning and New Venture Creation**. The NCIIA 10th Annual Meeting, March 23-25. Northern State University. Retrieved on October 30, 2020, from <http://www.nciia.org>
- Mergendollar, John R. et al. (2006). **Pervasive Management of Project-based Learning: Teachers as Guides and Facilitators**. Buck Institution for Education. Retrieved on October 30, 2020, from <http://www.bie.org>
- The College Board. (2012). **AP World History**. New York: College Board.
- University of Pretoria. (2007). **Introduction to Community-based Learning**. Retrieved on October 30, 2020, from <http://en.wikiversity.org/wiki>